

ایمن نت ۲

پیشگیری و مقابله با اعتیاد به
بازی‌های آنلاین و پیامدهای آن برای
نسل Z

تاریخ انتشار: آبان ماه ۱۴۰۴

مقدمه (چارچوب فکری بولتن)

فضای مجازی و بازی‌های آنلاین به بخشی جدانشدنی از زیست روزمره نسل Z تبدیل شده‌اند. نسلی که از نخستین سال‌های زندگی با گوشی هوشمند، اینترنت پرسرعت و بازی‌های تعاملی رشد کرده است. بازی، در ذات خود، می‌تواند ابزاری برای سرگرمی، یادگیری، تقویت مهارت‌های شناختی و حتی تعامل اجتماعی باشد؛ اما زمانی که بازی از کنترل خارج شود، به یک اعتیاد رفتاری خاموش تبدیل می‌شود که آثار آن به مراتب عمیق‌تر از تصور اولیه خانواده‌هاست.

این بولتن با رویکرد پیشگیرانه، خانواده‌محور و آگاهی‌بخش تلاش می‌کند ابعاد پنهان اعتیاد به بازی‌های آنلاین را برای والدین، مربیان، مدیران فرهنگی و خود نوجوانان روشن سازد.

۱. تأثیر اعتیاد به بازی‌های آنلاین بر خواب و سلامت روان نوجوانان

توضیح

یکی از نخستین قربانیان اعتیاد به بازی‌های آنلاین، خواب نوجوانان است. بسیاری از بازی‌های آنلاین ساختاری دارند که «پایان مشخص» ندارند و نوجوان برای رسیدن به مرحله بعد، پیروزی تیمی یا دریافت پاداش، بازی را تا نیمه‌های شب ادامه می‌دهد.

کمبود خواب به‌طور مستقیم باعث:

- کاهش تمرکز
- تحریک‌پذیری عصبی
- اضطراب و افسردگی
- افت عملکرد تحصیلی

می‌شود.

مثال

نوجوانی ۱۵ ساله که هر شب برای شرکت در «کلن‌وار» یک بازی آنلاین تا ساعت ۲ بامداد بیدار می‌ماند، صبح‌ها با بی‌حوصلگی به مدرسه می‌رود، در کلاس خواب‌آلود است و به‌تدریج دچار افت نمرات و عصبانیت‌های ناگهانی

می‌شود. خانواده در ابتدا تصور می‌کنند این رفتارها «اقتضای سن نوجوانی» است، در حالی که ریشه اصلی، اختلال خواب ناشی از بازی است.

۲۰. مرز باریک بین سرگرمی و وابستگی در دنیای بازی‌های آنلاین

توضیح

همه بازی کردن‌ها اعتیاد نیستند. مرز میان سرگرمی سالم و وابستگی رفتاری بسیار باریک است. زمانی که:

- نوجوان نتواند بازی را متوقف کند
 - با منع بازی دچار پرخاشگری شود
 - بازی را به سایر فعالیت‌ها ترجیح دهد
- باید زنگ خطر به صدا درآید.

مثال

نوجوانی که هفته‌ای چند ساعت در کنار دوستانش بازی می‌کند و در صورت نبود اینترنت، برنامه‌های جایگزین دارد، در مسیر سالم است. اما نوجوانی که حتی در مهمانی خانوادگی یا زمان امتحان ذهنش درگیر بازی است، وارد محدوده وابستگی شده است.

۳۰. روایت‌هایی از اعتیاد رفتاری در بین نسل Z

توضیح

اعتیاد به بازی‌های آنلاین، مانند اعتیاد به مواد، همیشه با نشانه‌های فیزیکی آشکار همراه نیست. بسیاری از نوجوانان در سکوت، درگیر اعتیاد رفتاری هستند.

مثال

روایت یک دانش‌آموز ۱۷ ساله:

«اوایل برای تفریح بازی می‌کردم، بعد کم‌کم حس کردم اگر بازی نکنم عصبی می‌شوم. حتی وقتی بازی نمی‌کردم، ذهنم درگیر آن بود. نمراتم افت کرد، ولی هنوز نمی‌توانستم رها کنم.»

این روایت‌ها نشان می‌دهد اعتیاد رفتاری، تدریجی و پنهان است.

۴. تحلیل رفتار دیجیتال نسل جدید و تمایل به بازی‌های بی‌پایان

توضیح

نسل Z به دلیل ویژگی‌های زیستی و اجتماعی خود:

- تحمل کمتر برای تأخیر
- نیاز به هیجان فوری
- تمایل به رقابت و دیده‌شدن
- بیشتر در معرض بازی‌های آنلاین قرار دارد.

بازی‌های آنلاین با:

- پاداش‌های سریع
 - امتیازدهی مستمر
 - رتبه‌بندی جهانی
- نیازهای روانی این نسل را هدف می‌گیرند.

مثال

بازی‌ای که هر چند دقیقه یک «جایزه»، «سکه» یا «لول جدید» می‌دهد، مغز نوجوان را به ترشح دوپامین عادت می‌دهد؛ درست مشابه سازوکار اعتیاد.

۵. چالش ترک بازی‌های اعتیادآور و مسیر بازگشت به زندگی واقعی

توضیح

ترک بازی اعتیادآور ساده نیست. نوجوان ممکن است علائمی مانند:

- بی‌قراری

- عصبانیت
- احساس پوچی
- را تجربه کند.

مثال

نوجوانی که ناگهان از بازی منع می‌شود، ممکن است دچار افت روحیه شدید شود. بهترین راه، کاهش تدریجی + جایگزین‌سازی فعالیت جذاب است، نه حذف ناگهانی.

۶. روابط اجتماعی نسل Z در بستر بازی‌های آنلاین

توضیح

بازی‌های آنلاین نوعی تعامل اجتماعی ایجاد می‌کنند؛ اما این تعامل، جایگزین روابط واقعی نمی‌شود.

مثال

نوجوانی که صدها دوست آنلاین دارد، اما در جمع‌های واقعی منزوی است، در معرض انزوای اجتماعی پنهان قرار دارد.

۷. پیامدهای پنهان بازی‌های آنلاین بر سلامت روان و عملکرد تحصیلی

توضیح

افت تحصیلی، بی‌انگیزگی و کاهش اعتمادبه‌نفس از پیامدهای شایع اعتیاد به بازی است.

مثال

دانش‌آموزی که پیش‌تر علاقه‌مند به درس بود، به تدریج تکالیف را رها می‌کند زیرا ذهنش دائماً درگیر بازی است.

۸. آگاهی بخشی درباره مدیریت زمان در دنیای دیجیتال

توضیح

مدیریت زمان، مهم‌ترین مهارت سواد رسانه‌ای است.

مثال

تنظیم «ساعت بازی مشخص» و پایبندی خانواده به آن، به نوجوان احساس امنیت و نظم می‌دهد.

۹. تأثیر انزوای اجتماعی ناشی از وابستگی به بازی‌های گروهی آنلاین

توضیح

وابستگی به بازی‌های گروهی، paradox ایجاد می‌کند:

ارتباط مجازی زیاد، تنهایی واقعی عمیق

مثال

نوجوانی که ساعت‌ها با تیم آنلاین حرف می‌زند اما با خانواده گفت‌وگو نمی‌کند.

۱۰. بررسی الگوریتم‌های اعتیادساز بازی‌ها و اثرات روانی آن بر نوجوانان

توضیح

بازی‌ها عمداً برای «نگه‌داشتن کاربر» طراحی می‌شوند:

- لوت باکس
- پاداش تصادفی
- رقابت بی‌پایان

مثال

سیستم «فقط یک بازی دیگر» دقیقاً برای به تعویق انداختن خروج کاربر طراحی شده است.

جمع‌بندی نهایی بولتن

اعتیاد به بازی‌های آنلاین یک آسیب نوپدید اما جدی است.
راه‌حل آن:

- آگاهی
 - گفت‌وگو
 - نظارت هوشمندانه
 - همراهی با نسل Z
- نه صرفاً ممنوعیت و برخورد سلبی.

پیام پایانی بولتن «ایمنیت»

🎮 بازی اگر مدیریت نشود، زندگی را می‌بلعد
اما اگر آگاهانه هدایت شود، می‌تواند فرصتی سالم باشد.